

Thomas Ebendorfer, Diarium sive Tractatus cum Boemis (1433-1436), ed. Harald ZIMMERMANN, Hahnsche Buchhandlung, Hannover 2010 (= Monumenta Germaniae historica. Scriptorum rerum Germanicarum. Nova series 25)

LVl + 342 s., ISBN 978-3-7752-0225-1

Harald Zimmermann (* 1926), emeritní profesor univerzity v Tübingen, patří k medievistům bohatě naplňujícím svůj vědecký život i po odchodu do penze. Již jako doktorand profesora Alfonse Lhotskyho († 1968), který rok před svou smrtí vydal Rakouskou kroniku (*Chronica Austriae*) Tomáše Ebendorfera z Haselbachu, si předsevzal pořídit edici všech ostatních dějepisných děl tohoto plodného vídeňského teologa a historika. *Diarium*, nejstarší z Ebendorferových spisů historického zaměření, celou sérii vycházející od roku 1994 uzavřelo. Posun v pořadí lze vysvětlit tím, že tento velice cenný pramen pro české dějiny daného období již spolehlivě z podnětu jeho objevitele Františka Palackého zpřístupnil Ernest Birk v edici Monumenta conciliorum generalium saeculi XV (1857).

Tomáš Ebendorfer (1388–1464) zažil ještě jako student skandální atmosféru vídeňského procesu Jeronýma Pražského a i později mohl zblízka sledovat vše, co jeho univerzita podnikala a prožívala v období husitských válek. V knihách zděděných od svého učitele Petra z Pulky našel i jeho *Confutatio* kriticky zaměřené proti raným traktátům Jakoubka ze Stříbra, které mu roku 1434 posloužilo pro polemiku se čtyřmi pražskými artikuly (*Refutatio articulorum per Boemos in concilio Basiliensi propositorum*). To již byl delší dobu doktorem a profesorem teologie, jehož vídeňská univerzita v roce 1432 vyslala jako svého zástupce na koncil v Basileji. Pro své znalosti středoevropských poměrů se Ebendorfer stal jedním z expertů na českou otázku, ačkoli role oponentů při oficiálním slyšení delegace husitských Čech na počátku roku 1433 byla svěřena teologům zvučnějších jmen.

Když bylo rozhodnuto pokračovat v diskusi o čtyřech artikulech v Praze, Tomáš Ebendorfer se stal jedním z deseti plnomocných vyslanců koncilu. Úmysl vést si deník pojal až v Praze, a to zprvu jako podklady pro relaci, kterou měl předložit vídeňské univerzitě. Jakmile se ukázalo, že ve zdlouhavém jednání bude užitečné mít po ruce doslovné texty předloh, konceptů i přijatých úmluv, Ebendorfer začal systematic-

ky pořizovat jejich kopie. Celkem jeho deník obsahuje 62 dokumentů, z nichž 21 není odjinud známo. Za zmínku stojí, že obdobně ve svých deníkových záznamech postupovali i dva další účastníci konciliárních poselstev, jmenovitě Jiljí Charlier a Jan z Tours, sekretář biskupa Filiberta z Coutances (oba deníky zpřístupnil rovněž E. Birk ve výše uvedené edici).

Nikdo nemohl očekávat, že se vyjednávání o kompaktáta protáhne až do léta roku 1436. Proto také Ebendorfer své pražské zápisy od 7. června do 11. července 1433 věcně nazval: *Tractatus habitus cum Boemis in generali congregacione regni Prage anno etc. XXXIII., die ipsa sanctissime Trinitatis per ambasiatores sacri concilii Basiliensis*. Název *Diarium*, pod nímž Ebendorferova relace přešla do povědomí odborné veřejnosti, připojil až její první vydavatel E. Birk. Při volbě názvu nové edice měl H. Zimmermann šťastnou ruku, neboť první část jednoznačné pramen identifikuje, zatímco druhá evokuje jeho obsah s částečným využitím původního nadpisu.

Diarium se dochovalo pouze jako autograf, což umožňuje podrobně sledovat proces jeho vzniku. Svůj pražský „traktát“ Ebendorfer začal psát na sextern, jež později rozšířil na oktern. Na vložených listech zapsal své kázání spolu s projevem, které mu novoměstská rada nedovolila přednést na své radnici. Po relaci o první legaci následují zápisy z basilejských konzultací včetně dvou jinde nedochovaných dobrozdání, která Ebendorfer ústně přednesl v konventu basilejských minoritů. Jak *Deliberacio* o eventuálním povolení laického přijímání z kalicha (v edici s. 93–100), tak i předchozí osobně pojatá *Motiva* vítané osvětlení autorovy teologické postoje, které jinak zanikají ve společných proklamacích.

Druhé legace koncilu na podzim 1433 se Ebendorfer nezúčastnil, a proto se v *Diarium* omezil na přepis návrhu kompaktát z 26. listopadu 1433. Do následující, v pořadí již třetí a mimořádně reprezentativní legace na jednání s Čechy v Rezně v létě 1434 byl vídeňský teolog opět zvolen. Hned po jejím skončení ho univerzita pro nedostatek prostředků povolala zpět, na základě intervence císaře Zikmunda však zůstal až do července 1436 k dispozici otcům koncilu. Ebendorfer tak své *Diarium* vedl nejen při čtvrté legaci *ad Boemos*, ale i při jednáních s delegacemi českého sněmu v Brně, ve Stoličném Bělehradu a v Jihlavě. Jeho deníkové zápisy abruptně končí 20. července 1436, krátce před úspěšným závřením dlouhodobé mise. Podle Jana z Tours se tak stalo ze soukromých důvodů, zřejmě však i ze znechucení, ne-li ze zlosti nad ústupky, které zde císař Čechům učinil. Jestliže Ebendorfer

husity obecně považoval za nebezpečné kacíře, pak v táborech a orebitech viděl následovníky valdenských, kteří své bludy rozsávali i v rakouských zemích.

Zimmermannova edice je po všech stránkách vzorná. Mám jen dvě připomínky. Pro lepší přehlednost mohly být vloženy dokumenty označeny čísla a datem vydání po vzoru edice Birkovy. Kromě toho postrádám konkordanční tabulku dokumentů v Carlierově *Liber de legationibus* a v *Regestrum* Jana z Tours. Úvod k edici přináší celou řadu cenných poznatků o textech kompaktát, které jsou zatím dostupné jen v naprosto nevyhovujících edicích. Toto desiderium patří k mnoha dalším vydavatelským dluhům domácí mediévistiky, která pro absurdní systémem uplatňovaný v dnešním hodnocení dějepisné produkce ztratila i poslední špetku zájmu o nevědeckou ediční činnost. Lze jen doufat, že nebudeme stále čekat na edice přicházející ze zahraničí.

FRANTIŠEK ŠMAHEL

Pamětní kniha města Brna z let 1391–1515, ed. Miroslav FLODR, Matices moravská, Brno 2010

647 s., ISBN 978-80-86488-66-0

Edice obsáhlého rukopisu Pamětní knihy z let 1391–1515 z Archivu města Brna organicky navazuje na vydání *Pamětní knihy z let 1343–1376* (1379), jež se dočkala publikace před sedmi lety rovněž péčí M. Flodra. Zpřístupnění obou rukopisů odborné veřejnosti je pro badatele a badatelky zabývající se dějinami měst ve středověku bez nadsázky darem z nebes. Jedná se o jeden z nejvýznamnějších pramenů tohoto typu v našich zemích i ve středoevropském kontextu. Díky širokému tematickému spektru obsažených zápisů (z jednání městské rady, zápisy pamětního charakteru ve vlastním slova smyslu, řemeslnická statuta, rozhodčí a smírčí řízení, kupní smlouvy a vzdání majetku, sirotčí záležitosti, testamety atd.) můžeme sledovat život středověkého města i jeho obyvatel a obyvatelek v mimořádně širí. Zápisy jsou konkrétní, datované, je zde často popsán kontext jejich vzniku, tudíž je na rozdíl od brněnské Právní knihy páraře Jana z poloviny 14. století (editované v letech 1990–1993 také M. Flodrem) možné v obou pamětních knihách reflektovat kontext jednotlivých případů, postup jejich projednávání před městskými přísežnými a někdy také genezi projednávání

záležitostí. V kombinaci s brněnskými berními prameny, ať již editovanými (z let 1343–1365 B. Mendlem, z let 1367, 1387, 1389 a 1432 K. Urbánkovou a V. Wihodovou), či dosud nevydanými, umožňují pamětní knihy sledovat – byť s řadou obtížemi – také životní osudy jednotlivých měšťanů a měšťanek, což je v našich zeměpisných šířkách konstelace mimořádně příznivá. Tyto prameny byly k podobným účelům samozřejmě využívány již v minulosti (za všechny badatele jmenujme alespoň B. Mendla, J. Mezníka, J. Marka a O. Vičara), existence edice s podrobným jmenným a tematickým rejstříkem však jejich potenciální využití výrazně usnadňuje.

I přes nastíněné možnosti jsou však obě edice také darem do jisté míry danajským. Obsáhlou a mnohvrstevnatou materií totiž nebylo možné i přes pečlivé zpracování rejstříku (především v prvním díle) vždy systematizovat, tudíž je nutné – pokud chceme mít jistotu, že jsme danou problematiku prostudovali vyčerpávajícím způsobem – projít její text alespoň zběžně celý. Můžeme si být jisti, že při tom objevíme řadu mimořádně zajímavých detailů, ale ne vždy je tento postup časově možný. Starší pamětní kniha je sice řazena abecedně a v návaznosti na to i chronologicky, v novější zase můžeme zhruba od poloviny 15. století sledovat tendenci opatřovat kvůli lepší orientaci jednotlivé záznamy stručným nadpisem, který je typický především pro testamety a testamentární řízení, jež tvoří hlavní náplň knihy od 80. let 15. století. Zmíněné snahy však nejsou ani v jednom případě systematické a z dnešního pohledu orientaci v textu příliš neusnadňují. Uvedené skutečnosti mohou vést k úvaze, zda by v případě tohoto typu edice nebylo vhodné, přiložit ke knize také datový nosič s elektronickou verzí, která by umožňovala fulltextové vyhledávání. Vzhledem k rozkolísané dobové ortografii by sice ani tento typ hledání nebyl vždy jednoduchý, přece jen by ale práce s pramenem byla minimálně o jednu úroveň snazší.

S ohledem na unikátní erudici editora a jeho hlubokou obeznámenost jak s právní normou reprezentovanou ve středověkém Brně především Právní knihou páraře Jana a tzv. Manipulem, tak s právní praxí, kterou do jisté míry zosobňují obě pamětní knihy, může překvapit, že se M. Flodr v předmluvě pamětních knih nevěnoval hlubšímu rozboru jednotlivých tematických okruhů. V obou případech editor pouze stručně pojednal o podobě a genezi rukopisu, dotkl se otázek chodu městské kanceláře, nicméně vedle hlubšího obsahového rozboru například zcela absentuje zohlednění stavu